

Az ausztriai amatőrök okt. 6-án 6ránként 20, 7-én 30 Draconidát láttak. - Várjuk a hazai beszámolókat az elmaradt meteorrajrról.

KÖZLEMÉNY. A Meteor e szánából, az összetorlódtott anyag miatt ismét kimaradt néhány beszámoló. Ezeket a következő számban közöljük. Közbejött akadályok miatt az 1973./1. sz. kéziratát csak január elején állíthattuk össze, a késésért ezúton is elnézését kér: az összeállító.

M E G F I G Y E L É S E K

Az 1972. augusztusi nagy napfolt és fehér fler

1. A nagy napfoltcsoport 1972. VIII. 5-én.

Nem végzek rendszeres napészlelést, de augusztus 5-én, 16 : 10 UT-kor és is észleltem a nagy napfoltcsoportot, amelyet összetett volta miatt le is rajzoltam /1. ábra/. A műszer: 12,5 cm-es 100 cm fókuszu Newton-reflektor. Az észlelés okulárkivetítéssel történt, 63-szoros nagyítással is megfigyeltem, de láttam 33-szorossal is.

Szendrői Gábor /Sopron/

2. Az 1972. augusztusi nagy folt változásai.

Örömmel közölhetem, hogy az Albireo Klub napészlelői láthatósága teljes időszakában észlelték a foltot, és számos rajzot is készítettek róla. Többek között a Secchi-jelenséget is észlelték, amelyet több észlelő is ugyanott látott. /Valóságban ez a fehér fler - napkitörés - volt. Összállító./ A nagy foltot négy észlelő vizsgálta.

Haróti István, Budapest. 4,6 cm refraktor, 44 x-es F/15.

Gombás Géza, Kaposvár. 5 cm refr. 40 x-es, F/7.

Hevesi Zoltán, Kaposvár. 5,4 cm refr. 40, 103 x-os, F/12.

Papp János, Budapest. 15 cm reflektor 36, 230 x-os F/8.

A folt 1972. július 29-én tűnt fel a keleti /E/ peremen és mint apró pórus halmaz látszott /Papp, I. tábla A. kép./ Augusztus 1-én nagyobb, komplex foltcsoportként volt látható /I./B./, 5 umbra és több kis pórus volt benne. Papp aug. 2-én F 2 típusú óriási foltnak látta, amelyben 21 mag volt. Augusztus 3-án Hevesi Z. ezt írja: "Egy nagyjából négyzet alakú hatalmas penumbrából áll, amelyben 5 nagynéretű és különböző alakú umbrát láttam. A folton belül, annak közepétől északnyugatra /NW-re/ egy kicsi de nagyvonalú fényes pont látszott észlelés közben."

Gombás G. augusztus 3-án: "Egy szabályos kör alakú umbra . . . Ebben 9 különböző méretű, alakú penumbra . . . Ezt a nagy AA-t két fényes É - D /N - S/ irányú hid darabolja három felé." Aug. 4-én érte el a folt a maximális kiterjedését. Típusa F 2, a benne lévő foltok száma 55 /Papp, I./C. ábra/. Aug. 7-ére a folt eléggé megváltozott. Minden észlelő látta. Ugyan ezen a napon, 16 : 40 UT-kor

Harmati látta a Secchi-jelenséget /ill. a fehér flert/ a csoportban /I./G. és H./. Aug. 8-án a csoport típusa F2, a benne lévő foltok száma 22 /I./I. ábra/.

Egyébként a foltcsoport nem volt kiemelkedő jelenség. Sokkal nagyobb csoportot is láttunk szeptember 20-án. Ekkor egycsoportban a foltszám elérte a 90-et, 230 x-os nagyítással /Papp J./.

Papp János /Budapest/

3. Megjegyzés a rendkívüli napkitöréshez.

Az 1972. augusztusi nagy és aktív csoport és a speciális szűrő nélkül észlelhető rendkívüli, 3B típusú napkitörés, a "fehér fler" világszerte nagy érdeklődést keltett. Bár a napkitörések /flerek, erupciók/ jelenségét R.C. Carrington különleges berendezés nélkül fedezte fel /1859/, az így látható kitörések rendkívül ritkák, legutóbb 1960. november 12-én észleltek hasonló tüneményt. A mostani esetben az a benyomásunk, hogy egyazon nagy, összetett /komplex/ csoportban egymás után több igen erős "szuperfler" is jelentkezett. Ezek:

Szuperfler időpontja	Észlelő, hely.
1972. július 31. 15 : 50-16 : 00 UT.	Bartha Piroska, Budapest. ?
1972. augusztus 3. ? - ?	Hevesi, Kaposvár. ???
1972. augusztus 7. 15 : 00-16 : 40 UT	Hevesi, Kaposvár. Harmati, Budapest. !

A ?-jel kérdéses, a !-jel biztos adatot jelent. Az észleléseket megerősítik a következő adatok. Augusztus 1-én és 2-án erős földmágneses háborgás lépett fel, amely a július 31-i kitörés eredménye lehetett. Hasonló háborgás jelentkezett augusztus 4-én is. Feltétlenül szükséges lenne azonban Hevesi 2. észlelésének időpontját ellenőrizni, mivel a nagy obszervatóriumok az előző napról jeleztek erős kitörést ! /Ezen kívül a pontos időpont is szükséges !/ Az aug. 7-i kitörést számos európai és amerikai obszervatórium lefényképezte. Mivel a kitörés után erős sarkifény is fellépett, feltétlenül szükséges lenne ilyen adat is a hazai észlelőktől. Végül itt kell megjegyeznünk, hogy a foltcsoport típusa nem F jellegű volt /fejlődés maximumában lévő nagy komplex csoport/, hanem B típus /pusztuló nagy csoport, sok maggal/.

ifj. Bartha Lajos

A naptevékenység 1971-ben.

Itt küldöm a Wolf-féle napfoltszám meghatározásaimat az 1971. évből. Január 3. és december 31. között összesen 187 napon történt észlelés, a legtöbb, 28, augusztusban, a legkevesebb, 6 - 6, novemberben és decemberben. A legmagasabb napfolt-relativszám 1971. ápr. 15-én és 17-én volt észlelhető, 111-es és 107-es értékkel, továbbá augusztus

21-én 109-es R-szíccal. A naptevékenység hullámzását a 2. ábra mutatja be.

Irimes Romulus

Observatorul Astronomic "Dealul Alunilor"
Com. Baciu Nr. 175/A. Jud. Cluj. R.S. Romania
Kolozsvár

Időszakos holdjelenségek /TLP-k/

Fénylés a Mare Crisiumban.

Az egi Csillagászati Szakkörben végeztem a holdészleléseket az 1972. július 20- szeptember 23 közötti időszakban. Valamennyi megfigyelés normál fényben, 10, 7, 4, 5 és 3 cm-es átmérőjű távcsövekkel készült. Koordináták /a Csillagászati Múzeum délvonalán/: Long. = $-20^{\circ}22'30''$, Lat. = $+47^{\circ}53'54''$. Valószínűleg TLP volt VII. 20-án a Mare Crisium nyugati részén. Szeptember 17-én, ugyan olyan fázisban ezen a területen nem volt fényesség növekedés. Az észlelés

1972. VII. 20. 18:45 - 19:06 UT. 7,4 cm-es refr. 60-szor. A levegő elég nyugodt. A Proclus kráter környéke szokatlanul fényes, két-báronszor erősebben a Hold eredeti színénél. A fénylés szelenografikus koordinátái: lat = $+16^{\circ}$, long. = -48° körül. A fénylés már e megfigyelés előtt fellépett és utána is még valószínűleg fennállt. Színe fehéressárga. A levegő állapota eléggé nyugodt, de a felhők a Hold körül zavarnak.

Tóth Imre /Eger/

Szaternusz.

Az elmúlt időben a Szaternusz megfigyelésével foglalkoztunk, 8 cm-es refraktórral ill. 15 cm-es reflektórral. Sajnos az időjárás és az észlelőműszer állapota miatt csak két rajzot tudtunk készíteni, ezeket itt közöljük /I. tábla./. A lehetőséghez képest szeretnénk a jövőben több rajzot készíteni.

Trexler László és Vörös József
/Esztergom/

Jupiter-észlelések, 1972.

Összegezés /I.rész./

Az 1972-es évben a Jupiter rendkívül jellegzetes és ritkán látható képet mutatott. A megszokottól eltérően, a bolygó egyenlítőjétől délre és északra helyet foglaló két egyenlítői fősáv /SEB és NEN/ az ekvátor felé húzódnak majd nem összeolvadt egyetlen, igen vastag egyenlítői sávra. Egyidejűleg a sávok színe élénk vöröses-barnássá vált. A két fősáv jovigrafikus szélessége 1965-67 közt volt a legnagyobb, ekkor voltak a legtávolabb a Jupiter egyenlítőjétől. Már 1971-ben jól látható volt, hogy a SEB és NEN egyre alacsonyabb szélességre

húzódik, az érintkezés 1972 első felében volt, bár teljesen nem olvadtak össze: egy vékony, szaggatott világos zóna mindenkor felismerhető volt a sávok között. Érdekes módon a sávok és zónák /világos övezetek/ erőssége - intenzitása - nem mutatott párhuzamosságot azok szélességének változásával. Az alábbi táblázat mutatja a sávok és zónák átlagos erősségét, 2 x 5-ös skálában, 1970-71-72 során. Itt 5D a legsötétebb, 0 az átlagos, 5H a legvilágosabb fokozatot jelzi.

Övezet neve	1970	1971	1972
Déli Pólussapka - SPE	0,2 D	1,0 D	0,8 D
Déli Arktikus zóna - SAZ	2,7 H	2,5 H	3,7 H
Déli Mérsékelt sáv - STeB	1,8 D	3,3 D	2,0 D
Déli Tropikus zóna - STZ	3,2 H	4,0 H	3,4 H
Déli Ekvatori sáv - SEB	4,0 D	3,9 D	3,4 D
Egyenlítői zóna - EZ	?	1,0 H	2,0 H
Északi Ekvatori sáv - NEB	3,5 D	3,3 D	3,5 D
Északi Tropikus zóna - NTZ	?	0,0 H	3,0 H
Északi Mérsékelt sáv - NTeB	?	2,0 D	1,3 D
Északi Arktikus zóna - NAZ	2,8 H	0,9 H	2,7 H
Északi Pólussapka - NPK	0,0	1,6 D	0,9 H

Amint látható, szélsőségesen sötét vagy világos értékek inkább az összeszáródás előtt, 1971-ben tapasztalhatók. Mindenesetre jellemző, hogy a két fősávból a pólusok felé eső területek 1971-ben voltak nagyon sötétek és világosak, míg a fősávok intenzitásában nem volt jelentős változás, de annál erősebben változott a színük./Folytatjuk./

Hegyessy Péter és Bartha Lajos

/Budapest, Uránia/

METEOR - 1973. I/A m e l l é k l e t / 14. sz./

A csillagos ég jelenségei 1973. január - június.

Julianus Dátumok /JD/

1973. jan. 0 /1972. dec. 31. 24 óra UT/ = 2 441 682,5
 febr. 1. = ... 714,5. márc. 1. = ... 742,5. ápr. 1. = ... 773,5.
 máj. 1. = 803,5. jún. 1. = 834,5.

A továbbiakban minden időadat MET-ben !

Holdfázisok

Ujhold	I.	4.	16:43	II.	3.	10:24	III.	5.	01:08
Első negyed		12.	06:28		10.	15:06		11.	22:26
Holdtölte		18.	22:29		17.	11:07		17.	14:51
Utolsó negyed		26.	07:05		25.	04:12		26.	23:47